

17.4.2018
Marjo Kekki
erityisasiantuntija

ASIAKASMAKSULAINSÄÄDÄNNÖN UUDISTAMINEN

- Uudistuksen lähtökohdat ja tavoitteet
- Poimintoja keskeisistä ehdotuksista

AIKATAULU JA TOTEUTUS

- Kokonaisuudistusta varten asetettiin työryhmä (15.2.-31.12.2017)
 - valmistelua jatkettu virkatyönä kevät 2018
 - työryhmä kokoontuu viimeisen kerran huhtikuun loppupuolella
- HE lausunnolle loppukeväästä 2018, eduskuntaan syksyllä 2018
- Laki voimaan 1.1.2020
- Työn tukena ollut THL:n toteuttama Valtioneuvoston kanslian rahoittama hanke ”Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen kohdentuminen, vaikutukset ja oikeudenmukaisuus”

SOTE-RAHOITUSTA TÄYDENNETÄÄN ASIAKASMAKSUILLA

- Sosiaali- ja terveyspalvelut ovat pääosin verorahoitteisia, rahoitusta täydennetään asiakasmaksuilla
- Asiakasmaksutuotto on n. 1,5 mrd. euroa (kuntien taloustilasto 2016), maksujen osuus rahoituksesta hieman yli 7 %
 - osuus vaihtelee palveluittain
esim. suun terveydenhuolto (aikuisten osuus) n. 35 %, erikoissairaanhoido < 5 %
- Maksupolitiikan tulisi tukea sosiaali- ja terveyspolitiikkaa

KOKONAISTARKASTELUN LÄHTÖKOHTIA

- Asiakasmaksulain uudistuksen taustalla lainsäädännön vanhentuminen
 - osa maksusäännöksistä puuttuu kokonaan, paljon tulkinnanvaraisia säännöksiä
- Hallituksen linjaukset asiakasmaksuista:
 - sote-integraatio, ennaltaehkäisy, asiakkaiden oma vastuunotto ja kustannussäästötavoitteet, ei kohtuuttomia korotuksia
- Maksujen tulee olla kohtuullisia, eivätkä ne saa olla este palvelujen käytölle
- Yhdenvertaisuus

KOKONAISTARKASTELUN LÄHTÖKOHTIA

- Maksujen perusteista säädettävä lain tasolla
- Läpinäkyvyyttä ja selkeyttä parannettava, byrokratiaa kevennettävä
- Asiakasmaksuilla pyritään myös ohjaamaan palveluiden käyttäjiä (esim. maksuttomat palvelut tietyissä palveluissa, maksut peruuttamattomista ajoista)

NYKYINEN SÄÄDÖSPOHJA

- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista (734/1992)
- Asetus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista (912/1992)

- Koskee kunnan järjestämisvastuulla olevia palveluja
 - jatkossa maakunnan
- Asiakasmaksulaki ei määrittele palveluita ja niiden sisältöjä
 - substanssilait perustana

MAAKUNTA- JA SOTE-RATKAISUT

- Asiakasmaksulaki koskisi **maakunnan järjestämisvastuulla** olevien sosiaali- ja terveyspalvelujen asiakasmaksuja
- **Maakunta perisi asiakasmaksut.** Vain sakkomaksun (= maksu käyttämättä ja peruuttamatta jätetystä palvelusta) perisi palveluntuottaja
- Maakuntien yhteenlasketut asiakasmaksut otettaisiin vähennyksenä huomioon valtion maakunnille osoittamaa rahoitusta määriteltäessä (maakuntien rahoituslaki)

ASIAKKAAN MAKSUT SOTE-JÄRJESTELMÄSSÄ

- Asiakas maksaisi saman maksun kaikista maakunnan järjestämismvastuulle kuuluvista palveluista (maakunnan itse tuottama, yhteistyössä tuotettu, ostopalveluna tuotettu, valinnanvapauden piiriin kuuluvat palvelut)
- Asiakassetelillä ja henkilökohtaisella budjetilla hankituista palveluista perittäisiin samat asiakasmaksut kuin maakunnan palveluista (elleivät palvelut maksuttomia)

LAIN RAKENTEESTA JA PERIAATTEISTA

- Asiakasmaksuista säädettäisiin jatkossa kokonaisuudessaan lain tasolla
- Maksun saisi periä vain niistä palveluista, joista on erikseen säädetty laissa. Aiemmin tilanne oli käännteinen
- Maakunta voisi periä laissa säädettyä pienemmän maksun tai jättää maksun kokonaan perimättä -> maakunnan liikkumavara

LAIN RAKENTEESTA JA PERIAATTEISTA

- Joidenkin maksujen osalta ei säädettäisi enimmäiseuromääriä lakiin eli maakunnat voisivat jatkossakin periä näistä palveluista itse määrittämänsä kohtuullisen maksun (mm. tukipalvelut)
- Maksu voisi olla enintään palvelun tuottamisesta aiheutuvien kustannusten suuruinen; yleissäännös koskisi kaikkia maksuja ja vastaa nykysäännöksiä
- Maksujen rakenne: jatkossakin maksut jaettaisiin tasasuuruisiin (= tuloista riippumattomiin) ja tulosidonnaisiin asiakasmaksuihin
- Lisäksi säädettäisiin mm. maksuttomista palveluista sekä maksukattoa koskevista säännöksistä

KESKEISIÄ EHDOTUKSIA YKSILÖN NÄKÖKULMASTA

- Asiakasmaksu-uudistus sisältää useita eriarvoistumista vähentäviä ehdotuksia
- Kaikista maksuista säädettäisiin lailla, eikä maksuja saisi periä ellei niistä olisi säädetty laissa
- Asiakasmaksulainsäädännöstä nyt puuttuvat palvelumaksut, esim. palveluasumisen maksut, lisättäisiin lakiin, mikä parantaisi asiakkaiden yhdenvertaisuutta

KESKEISIÄ EHDOTUKSIA YKSILÖN NÄKÖKULMASTA

- Asiakasmaksut pyritään pitämään kohtuullisina, ei erillisiä korotuksia. Palvelut pyritään turvaamaan myös pienituloisille
- Maksukattoa koskeviin säännöksiin parannuksia; Paljon palveluja käyttävien ja pienituloisten asemaa turvattaisiin erityisesti laajentamalla maksukaton piiriin tulevia palveluita ja säilyttämällä maksukatto nykytasolla
- Maksujen alentamista ja perimättä jättämistä koskeviin säännöksiin parannuksia; turvattaisiin erityisesti pienituloisten asemaa

KESKEISIÄ EHDOTUKSIA YKSILÖN NÄKÖKULMASTA

- Alaikäisten terveystalvet säädettäisiin kokonaan maksuttomiksi: laajentaisi maksuttomuuden koskemaan myös terveydenhuollon laitoshoidoa ja erikoissairaanhoidoa
- Lääkäri- ja hoitajakäynneistä voisi periä jatkossakin maksun; lääkärikäyntien vuosimaksu ja 3 käyntikerran välikatto poistettaisiin, käyntimaksun voisi periä jokaiselta käyntikerralta -> asiakasmaksujen maksukatto turvaisi kohtuuttomilta kustannuksilta

KESKEISIÄ EHDOTUKSIA YKSILÖN NÄKÖKULMASTA

- **Etäpalveluista** saisi periä saman maksun kuin perinteisestä palvelusta
- **Sakkomaksun** (= maksu käyttämättä ja peruuttamatta jätetystä palvelusta) soveltamisalaa laajennettaisiin. Muutos parantaisi palvelujen saatavuutta ja tukisi asiakkaan omaa vastuunottoa

Maksukyvyn mukaan määräytyvissä (tulosidonnaisissa) maksuissa mm.:

- Kotihoidon ja palveluasumisen maksut rinnastettaisiin
- Kotihoidon maksujen **tulorajoja** (=palvelun maksuton osa tuloista) **nostettaisiin**
 - muutos parantaisi kaikkien asiakkaiden asemaa, erityisesti pienituloisten osalta
- Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen maksut rinnastettaisiin periaatteiltaan; asiakkaille säädettäisiin **vähimmäiskäyttövara** myös tehostettuun palveluasumiseen

MAKSUKATTO

- Maksukattoon liittyviä säännöksiä tarkistettaisiin
- Maksukaton seurantavelvollisuus säädettäisiin asiakkaan sijaan maakunnalle
- Maksukattoa kerryttäisivät jatkossa myös
 - suun terveydenhuollon käynti- ja toimenpidemaksut,
 - tilapäinen kotisairaanhoido ja kotisairaala,
 - lyhytaikaisen tehostetun palveluasumisen maksut sekä
 - toimeentulotuesta maksetut maksut

MAKSUN ALENTAMINEN JA PERIMÄTTÄ JÄTTÄMINEN

- Velvollisuus alentaa tai jättää perimättä maksu koskee nykyisin kaikkia sosiaalihuollon maksuja sekä terveydenhuollon tulosidonnaisia maksuja (=pitkäaikainen laitoshoido ja kotisairaanhoido)
 - Jatkossa velvollisuus koskisi kaikkia sosiaalihuollon maksuja sekä terveydenhuollon maksuista tulosidonnaisia maksuja ja lyhytaikaisen laitoshoidon maksuja
 - Laajenisi terveydenhuollon lyhytaikaiseen laitoshoidoon eli koskisi myös lyhytaikaisia sairaala/osastojaksoja
- Maakunnan tulisi alentaa tai jättää perimättä maksu silloin, kun maksun periminen vaarantaisi asiakkaan tai perheen toimeentulon edellytykset
- Maakunta voisi päättää alentamisesta laajemminkin
- Laissa ja toimeenpanon yhteydessä tiedotusta velvoittavuudesta parannetaan

TULOSIDONNAISET MAKSUT

Nykytilanne

- Pitkäaikaisen laitoshoidon maksusta säädetty asiakasmaksulaissa
- Kotona annettavien palveluiden maksuperusteet ja enimmäisprosentti asetuksessa
 - suuret kuntakohtaiset vaihtelut
- Palveluasumisen maksuperusteista ei säännöksiä
 - kunnat soveltavat erilaisia maksuperusteita,
 - suuret kuntakohtaiset vaihtelut

Muutosehdotukset

- Maksuperusteet lain tasolle
- Kotiin annettavat palvelut ja palveluasuntoon annettavat palvelut rinnastettaisiin
- Tehostettu 24 * 7 palveluasuminen ja laitoshoido rinnastettaisiin

TULOSIDONNAISET MAKSUT

KOTIIN ANNETTAVIEN JATKUVIEN JA SÄÄNNÖLLISTEN PALVELUJEN MAKSUT

- Kotipalvelu ja kotisairaanhoido sekä sosiaalihuoltolain mukaisen tuettu asuminen ja ns. tavallinen palveluasuminen
- Asiakas saa palvelut omaan kotiin ja avun tarve ei ole ympärivuorokautista
- Maakunta voisi periä maksun palvelun määrän, asiakkaan maksukyvyn ja perheen koon mukaan
- Maksu määräytyisi prosentuaalisena osuutena tulorajan ylittävästä kuukausitulosta -> tulorajoja korotettaisiin
- Maksuprosentit olisivat tuntikohtaisia enimmäismaksuprosentteja, ensimmäisten tuntien osalta maksu saman maksuprosentin mukaan

TULOSIDONNAISET MAKSUT

PITKÄAIKAISEN LAITOSHOIDON JA TEHOSTETUN PALVELUASUMISEN MAKSUT

- **Pitkääikaisen laitoshoidon** asiakasmaksu olisi edelleen 85 % asiakkaan nettokuukausituloista
- Vähimmäiskäyttövara 108 euroa

- **Tehostetussa palveluasumisessa** maksu olisi 85 % nettokuukausituloista
- Asiakkaan käyttöön jäisi vähimmäiskäyttövara, joka olisi 160 euroa
- Hoidon ja huolenpidon tarve asiakkailta tehostetussa palveluasumisessa on suuri ja tarve on **ympäri vuorokautista** -> selkeä ero ns. tavalliseen palveluasumiseen tai kotihoitoon

TULOSIDONNAISET MAKSUT

TEHOSTETUN PALVELUASUMISEN MAKSUT

- Tehostettu palveluasuminen on avohoitoa
- Asumiskustannukset ja lääkemenot huomioitaisiin maksua määrättäessä vähennyksenä asiakkaan tuloista
- Tehostetussa palveluasumisessa olevalta ei perittäisi erillisiä asiakasmaksuja terveysterveystoimista -> asiakas maksaisi palvelusta asiakasmaksuna 85 % nettotuloistaan
- Asiakas on Kelan etuuksien piirissä, voi saada hoitotukea, asumistukea ym.

MUITA EHDOTUKSIA MM.

Huomioitava uuden vammaislainsäädännön muutokset, mm.:

- Yhteiset säännökset ehdotettavan uuden vammaispalvelulain mukaisesti kehitysvammaisille ja vaikeavammaisille
- Erityispalveluina annettavat *apu ja tuki* olisivat maksuttomia
- Tavanomaisista henkilölle vammaisuudesta riippumatta aiheutuvista kuluista sekä asumisesta voitaisiin periä kohtuullinen maksu
- Terveyspalveluja ei jatkossa myönnettäisi erityishuoltona -> normaalit asiakasmaksulainsäädännön mukaiset maksut
- Osavuorokautinen palvelu jatkossa maksutonta alle 18-vuotiaalle (ikäraja 16 ->18)
- Hengityshalvauspotilaiden erityissäännösten purkaminen siirtymäsäännöksin

MUITA EHDOTUKSIA MM.

Veteraanit

- Ylimääräinen rintamalisä ja veteraanilisä poistettaisiin tulosidonnaisten maksujen määrittämisen perusteena olevista tuloista
- Suun terveydenhuollossa julkisen hoidon maksuttomuus rintamaveteraaneille ja miinanraivaajille laajenisi nykyisestä

Suun terveydenhuolto

- Suun terveydenhuollon maksujärjestelmän uudistamiseksi ehdotetaan laajemman jatkotyön käynnistämistä

YHTEENSOVITTAMINEN

Asiakkaan asema

Maksutuotto